

УДК 351.74:[343.35:3.08](477)

Світлана Миколаївна ПОПОВА,

доктор юридичних наук, доцент,

професор кафедри загальноправових дисциплін факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3958-4133>

ФУНКЦІЇ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У БОРОТЬБІ З КОРУПЦІЄЮ

Корупція є однією з найсерйозніших проблем, яка стримує розвиток України. Вона не лише являє собою суспільне небезпечне і багатоаспектне (політичне, правове, економічне, морально-етичне) явище, яке загрожуює національній безпеці України, а й створює атмосферу несправедливості та напругу у суспільстві. Законодавство України визначає корупцію, як використання особою наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди, чи прийняття обіцянки / пропозиції, чи надання неправомірної вигоди особі або на її вимогу іншим юридичним чи фізичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей.

Тобто корупція – це соціальне явище, що відображає негативні сторони людського характеру та моральну слабкість, прагнення до швидкої і легкої наживи, через які особи, наділені повноваженнями за посадою для виконання функцій держави або місцевого самоврядування, свідомо здійснюють неправомірні діяння, в тому числі зловживають своїм службовим становищем з метою одержання особистої вигоди.

При цьому, чим більше корумпована країна, тим повільніше вона розвивається економічно, адже корупція посилює бідність і значно обмежує можливості боротьби з нею. Корупція може зруйнувати як політичну, так і економічну систему будь-якої країни. На жаль, корупція в Україні є не просто системною проблемою, а й національним лихом. Адже за оцінками міжнародної правозахисної організації «Transparency International» Україна знаходиться серед найбільш корумпованих країн світу. Хоча вчені Гарвардського університету навели цікаві дані – зниження рівня корумпованості країни з рівня Мексики до рівня Сингапуру створює економічний ефект, еквівалентний зростанню податків на 20%. Для України це більше, ніж усі бюджетні витрати на науку, освіту, охорону здоров'я та культуру. Тому з метою усунення таких втрат в Україні в останні роки формується система антикорупційних та правоохоронних органів, до складу яких входять: Вищий антикорупційний суд та Спеціалізована антикорупційна прокуратура, Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК), Національне антикорупційне бюро України (НАБУ), Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (АРМА) та державне бюро розслідувань. При цьому ця система знаходиться в стадії становлення, – наприклад, судді Вищого антикорупційного суду України були приведені до присяги лише у квітні 2019 року. Крім того, як зауважив Президент України у своєму посланні до Верховної Ради в 2018 році, у цю антикорупційну структуру були вкладені чималі фінансові ресурси, але поки що «коефіцієнт їх корисної дії нікого не задовольняє. Суспільство розчаровано динамікою антикорупційної боротьби, і претензії людей абсолютно виправдані» [1].

Так, на підставі звіту Національного антикорупційного бюро України (НАБУ) [2] за період з 01.01.2018 по 30.06.2018 розмір збитків, завданих кримінальними справами, склав 360, 4 млн. грн., а обсяги їх відшкодування – лише 107,1 млн. грн., тобто 29,7%. Але ж слід акцентувати на тому, що Національне антикорупційне бюро України є державним правоохоронним органом, на який Законом України [3] покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття правопорушень, що вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці.

Іншим органом центральної влади, що здійснює правоохоронну діяльність з метою запобігання, виявлення, розкриття та розслідування корупційних злочинів особами, які займають особливо відповідальне становище, злочинів, вчинених службовими особами Національного антикорупційного бюро України, злочинів проти встановленого порядку несення військової служби є Державне бюро розслідувань, яке оголосило про початок роботи лише 27 листопада 2018 року.

На жаль, у Законі України «Про державне бюро розслідувань» [4] через технічну помилку відсутня посада оперативного працівника, а це не дозволяє оголосити конкурс на таку посаду, призначити працівників та розпочати роботу оперативних підрозділів.

Крім того, Конституційний суд України у лютому 2019 року закрит 65 кримінальних справ за скоєння корупційних діянь, при розгляді яких було порушено принцип невинуватості.

Таким чином, ці та інші недоліки новостворених правоохоронних органів, що діють у складній антикорупційній системі держави, як і передбачав Президент України ще у вересні 2018 року, поки що знижують якість їх роботи. Однак передбачені законами України механізми внутрішнього громадського та демократичного цивільного контролю, на нашу думку, зможуть підвищити ефективність антикорупційних діянь.

Список бібліографічних посилань

1. Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2018 році : послання Президента України до Верховної Ради України. *Урядовий кур'єр*. 2018. 21 верес.
2. Звіт про результати діяльності Національного антикорупційного бюро України. *Урядовий кур'єр*. 2018. 10 серп.
3. Про Національне антикорупційне бюро України : закон України від 14.10.2014 № 1698-VII. *Урядовий кур'єр*. 2014. 4 листоп.
4. Про Державне бюро розслідувань : закон України від 12.11.2015 № 794-VIII. *Урядовий кур'єр*. 2016. 21 січ.
5. Звіт про роботу Державного бюро розслідувань за 2018 рік. *Урядовий кур'єр*. 2019. 30 берез.

Одержано 05.04.2019

УДК 355.3

Людмила Іванівна ПРИПОЛОВА,

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник
науково-дослідного відділу (проблем військового законодавства)
Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету
оборони України імені Івана Черняхівського (м. Київ);
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8429-1866>

СУТІСНО-ПРАВОВА СКЛАДОВА ДЕФІНІЦІЇ «ЗАСТОСУВАННЯ» Й «ВИКОРИСТАННЯ» ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Огляд світових тенденцій у сфері національної безпеки підтверджує те, що оборонний потенціал продовжує залишатися визначальним інструментом спроможності будь-якої держави відстояти свої національні інтереси. Утримання державою високоякісної професійної армії, спроможної забезпечити воєнну безпеку держави в сучасних умовах глобальних політичних, економічних, енергетичних та екологічних змін не можливо без всебічного обґрунтування її призначення, цілей та способів застосування. Проведення АТО на території України, зміна формату операції на ООС (квітень 2018 року), оголошення воєнного стану (грудень 2018 року) призвело до кропіткої роботи над вдосконаленням нормативно-правових актів щодо унормування процедури залучення Збройних Сил України (далі – ЗС України) та інших військових формувань до участі у таких подіях. Однак, і сьогодні проблема вдосконалення нормативно-правових актів у сфері безпеки й оборони не є вичерпною, оскільки лишаються відкритими для науковців та юристів ряд проблемних питань. Одним з них є невідповідність норм деяких законів Конституції України в аспекті вживання окремих термінів. Так, звертаючись до статті 17 Конституції України [1] та ряду законів України у сфері оборони («Про Збройні Сили України», «Про національну безпеку України» тощо), можемо прослідкувати деяку розбіжність при використанні термінології. А саме, в Конституції України закріплено словосполучення «використання Збройних Сил України», а в статутних Законах України та ряді нормативно-правових актів використовується термін «застосування Збройних Сил України». І відразу постає питання – яка сутність цих термінів, в чому їх відмінність, як вирішити проблему їх законодавчого унормування?

На перший погляд ці слова є синонімами, виходячи з даних словника української мови та синонімічного словника. Однак, зважаючи на особливу діяльність ЗСУ, поняття «використовувати» означає практично застосовувати що-небудь для досягнення чи втілення